

▷ SZÖVEG: KÖRTVÉLYFÁY DINA—SARUSI ISTVÁN | FÉNYKÉP: SARUSI ISTVÁN

MÉSZTELEP

A VÁROSON TÚL. VÉGÁLLOMÁS?

Sokszor önkéntelenül nyílik panaszra a szánk, holott többségünk számára szinte minden adott ahhoz, hogy ha átlagos szinten is, de boldoguljon. Nagyságrendekkel nehezebb azonban a tatabányai Mésztelepen élők sorsa

Tatabányán a 60–70-es években, amikor dübörgött a szén- és a kőbányászat meg a hozzájuk tartozó feldolgozóipar, mindenkinek megvolt a betevője, zajlott az élet a 20. század elejének hangulatát idéző, komfort nélküli, szobakonyhás munkáslakásokban. Ahogy aztán elkezdtek felépülni a panellakások, a mésztelepi munkáscsaládok beköltöztek a lakótelepekre, helyükre pedig alacsonyan képzett romák települtek, akik ugyanott dolgoztak, mint elköltözött elődeik.

A rendszerváltást követő gyármegszűnésekkel sokan veszítették el kenyereiket – olyanok is, akik pontosan a jobb megélhetésért érkeztek ide Északkelet-Magyarországról, ahol akkoriban még erős vajdarendszer működött, de a Mésztelepen ez már nem jelent meg. A tradicionális berendezkedés és a gyökerek elvesztése a költözéssel azonnalivá vált, erre rakódott rá később az életszínvonal súlyos mélyrepülése. Könnyörtelen uzsoravilág jött el – máig nyomorítva az itt élőket.

Az iskola után is van élet

A metodisták a tanórákat követően is igyekeznek lekötöni a gyerekek figyelmét. Foglalkozásokat szerveznek, amikre a szülőket is várják, s messze nemcsak vallási témában nyújtanak segítséget

Színes házak, kémények

Nem hiányoznak a parabolaantennák sem – hiába a mélyszegénység, a televízió minden háztartás alapkélléke. Az elérhetetlenül magas villanyoszlopok magyarázata: ezzel akadályozza a szolgáltató, hogy illegálisan vételezzenek áramot a legutolsó utca életveszélyes házainak lakói – mert megtörtént, hogy egy régi kerékpár fémvázába vezettek áramot, fűtőtestként...

A tradicionális berendezkedés és a gyökerek elvesztése a költözéssel azonnalivá vált, erre rakódott rá később az életszínvonal súlyos mélyrepülése. Könnyörtelen uzsoravilág jött el...

Belső feszültségek

„A betelepülők sajátos kultúrát hoztak magukkal az ország túlsó szegleteiből. Különböző identitású népcsoportokból érkeztek, az új helyszínen azonban nem tudtak működő lakóközösséget létrehozni. Leginkább kényszerű együttélésen alapuló légkörnek mondhatjuk a megteremtett közeget, ami épp ebből adódóan feszültségekkel terhelt” – mondja a háttérrel

A betelepülők sajátos kultúrát hoztak magukkal az ország túlsó szegleteiből. Különböző identitású népcsoportokból érkeztek, az új helyszínen azonban nem tudtak működő lakóközösséget létrehozni.

Szuhánszky Gábor, a Magyar Metodista Egyház Budakeszi Egyházkerületének vezetője, a Mésztelepen egy évtizede segítő lelkész. Édesapja már 1952-től cigányok lakta területen dolgozott, igaz, ő még Borsodban, Alsózsoltán. A Mésztelepen egy koreai kollégájuk, Shin járt először, aki azt a helyet kereste, ami a legerőteljesebb kihívást jelentené metodistaszolgálatában. Hét évig egyedül végezte ezt a munkát, hozzá csatlakozott Szuhánszky Gábor.

Itt is hamar belső, viselkedési „ütközőzóna” alakult ki: a más-más hagyományokkal rendelkező roma csoportok azonos helységbe telepedésükkor nem épp barátiak egymással.

„Megélhetési nehézségeik hozzák őket ebbe a helyzetbe. Ráadásul van itt még néhány család az egykori munkások leszármazottai közül – ez tovább bonyolítja az együttélés amúgy sem egyszerű rendszerét” – magyarázza a lelkész.

A Mésztelepen belüli ellentétek ráadásul jelen vannak a 100-as út túloldalán, az úgynevezett VI-os telep hasonló sorsú és helyzetű csoportjai között is. Sőt, a két szomszédos terület lakói a közelmúltig komolyan rivalizáltak is egymással: ez odáig fajult, hogy a két oldalon lakók az iskolában is egymásnak estek...

Lehúzó erő

Ám, hogy ne legyen idillikus a kép, hamar hozzáteszi, hogy az iskolájába került elsősök kétharmada a 4-4,5 évesek fejlettségi szintjén van. Szinte elképzelhetetlen az a kudarcélmény, ahogyan egy ilyen gyerek az első osztályt végzi.

„Erősebb az egymásra hatásuk, mint a mi pedagógiai munkánk: maga a telepi élet, a gettó-lét mindent visszafordít. Délután háromkor hazamegy a gyerek, utána azt csinál, amit akar. Mint ahogyan általában, a gyerekek irányítják a szülőket, csak hogy itt ez tízszeres!” – mondja.

Ám már évtizedekkel ezelőtt is ugyanez volt a helyzet: amit a gyerekek szeretne, azt itt teljesíti a szülő. Akár egy négyévesnek is megengedik, hogy elszívjon egy cigarettát. „Addig fog létezni ez a gyermekkultusz, amíg rá nem jön a cigány anya: többet kell, hogy tudjon a gyermeke, mint ő – és ne vegye le a kezét róla, ha elakad ennek folyamatában!” – hangzik az igazgatói válasz a kiút-kérdésre.

A mulasztott órák száma továbbra is kiugró. De hát a szülők sem dolgoznak, nincs meg a kellő napi rutin, így ezt a mintát követik a fiatalok is. 6–8 gyermek esetében megoldás lehet, hogy a szülő – a kapott támogatások fejében – reggel iskolába kíséri, onnan hazahozza őket, és így pozitívabb irányba halad az életük. Ugyanakkor még közmunka sincs, pedig az legalább arra jó volt, hogy évtizedek után újra lássák dolgozni menni a szülői korosztályt...

„Erősebb az egymásra hatásuk, mint a mi pedagógiai munkánk: maga a telepi élet, a gettó-lét mindent visszafordít. Délután háromkor hazamegy a gyerek, utána azt csinál, amit akar.”

Gettó-lét

Bár a Mésztelep rendezése küszöbön áll, vagyis a tervek szerint máshol biztosítanak életteret az ittenieknek és lebontják a hátrahagyott házsorokat, még mindig érkeznek családok, rokonok a lakhatás reményében: egy szoba-konyhás lakrészben akár több család is meghúzza magát... Igyekeznek terasszal, hozzáépített konyhával kiegészíteni szűkös lakhelyüket. „Tulajdonképpen a braziliai favellákhoz vagy épp az indiai nyomornegyedekhez hasonló módon” – szemlélteti a helyzetet Szuhánszky lelkész.

Egy évtizede nagyjából 4500-an lakták az ikergettyőt. Mára összességében csökkent a lakosság: azok számára, akik eddig elmaradás nélkül fizették a bérlakások díját, Tatabánya más részein, vagy a városhoz közel eső területeken ajánlanak fel bérlakásokat. Ám a fizetésekteleneket kilakoltatják, korábbi hajlékukat befalazzák, megelőzve, hogy illegális lakásfoglalók költözhesse a helyükre. És vannak persze olyanok is, akik kelet felé veszik az irányt, a „hazaköltözést” választják.

A városi betelepülés viszont valójában kevésbé jellemző, hiszen a városi létfenntartás lényegesen költségesebb, mint a telepi lét, ráadásul a szabályozott közeg is idegen. „Igazából szeretnek itt, a városon kívül lenni – ezt már Pintér Péter, a Füzes utcai Általános Iskola 24 éve itt dolgozó igazgatója teszi hozzá a VI-os telepen. – Nem szaladgál annyi autó, kisebb a balesetveszély, szabadabban élhet gyermek és felnőtt egyaránt.”

Még gondtalan a biciklizés

A futóbringák és kismotorok a telepen is népszerűek. A nagyobbaknak marad a kidobott, szakadt kanapékra ugrálás és a bandázás

Egy szoba-konyhás lakrészben akár több család is meghúzza magát... Igyekeznek terasszal, hozzáépített konyhával kiegészíteni szűkös lakhelyüket.

Küzdeni kell a fegyelmért

Szuhánszky Gábornak sem könnyű fegyelmet tartania a kiskamaszok között. Nincs két egyforma eset, a tanulók hangulatától nagyban függ, hogy eredményes napot zárnak-e. Akkor van nyert ügye, ha az osztály népszerű diákja is a tanulás mellett dönt, így a többiek is együttműködőbbek

Keserves felnőtté válás

A mélyszegénységben élő gyermekek családból való – rövidebb-hosszabb idejű – kiemeléséről éles szakmai viták zajlanak, s a külföldi példák sem egyértelműen kecsegtetőek. A más intézményekben végzett eseti szocializációs, szoktatótréningek helyett az itt dolgozók sokkal inkább a családok megerősítésében, a fokozatosságban és a huzamos, személyes törődésben látják a megfelelő irányt. De ehhez sokkal több családgondozóra, védőnőre, pedagógiai asszisztensre lenne szükség! Felzárkóztató programokkal kellene támogatni őket, és segíteni, hogy az iskolai ismeretszerzés során fokozatosan illeszkedjenek a „kinti világ” elvárásaihoz.

„Gyakran összefutok az egykori tanítványokkal, de az érvényesülésben inkább kivételekről beszélhetünk. Egyikőjük, aki itt félelmetesen viselkedett, bukdácsolt, most 1-2 gyerekkel sétált – nem akarnak többet, jól érzik magukat. Olyanról is tudok, aki Németországban dolgozik, miután megszerezte szakképzését. Pedig nálunk nem volt hajlandó németül tanulni. És minél többet mozognak a többségi társadalomban, annál inkább szembesülnek azzal a mintával, amibe alkalmazkodniuk kell” – foglalja össze az igazgató.

Gyakran összefutok az egykori tanítványokkal, de az érvényesülésben inkább kivételekről beszélhetünk. Egyikőjük, aki itt félelmetesen viselkedett, bukdácsolt, most 1-2 gyerekkel sétált – nem akarnak többet, jól érzik magukat.

Az autó: státuszsimbólum és megélhetés

Szinte az összes háznál áll egy-egy gépkocsi, de ugyanilyen népszerűek a maradványaik is. A roncsautók szétszerelése után a fémhulladékot pénzzé teszik

Győz a kíváncsiság

A telepen lakó gyerekek kíváncsian fogadják az érkező idegent. A felnőttek már kevésbé szeretik a kamerát, inkább a házak rejtekébe húzódnak

A lányoknak különösen nehéz a helyzete, hiszen 16 éves kor körül már roppant fontos, hogy kapcsolatban éljenek és családot alapítsanak. A fiúkkal szemben viszont elvárás, hogy valahogyan tartsák el a családjukat...

Bár a Mésztelep helyén a jövőben ipari park lesz, Szuhánszky lelkész szerint kell még egy generációváltás, míg munkaalkalomként megjelenik életükben e helyi álláslehetőség. „Maholnap 30 évesek azok, akik úgy nőttek fel, hogy sosem látták szüleiket rendszeresen munkába járni. Talán a kereskedelmi egységekben, áruházakban tudnának az asszonyok takarítani, vagy egyszerűbb, szalag melletti betanított munkát végezni. De erre sem alkalmas mindenki, főként nem egy szabadlelkű, természetközeli életformához szokott cigány népség képviselője.”

Egymás között erőt kell mutatniuk, mert különben hátrébb kerülnek a „csípési sorban”. A lányoknak különösen nehéz a helyzete, hiszen 16 éves kor körül már roppant fontos, hogy kapcsolatban éljenek és családot alapítsanak. A fiúkkal szemben viszont elvárás, hogy valahogyan tartsák el a családjukat, tehát erősebb a munkára való indíttatás. Ám még felük sem szerzi meg a legegyszerűbb szakképzéseket sem, így – a legális terepen – marad a betanított gyári munkások „karrierje”.

Telepi szeméttenger

A szeméttelés „természetes”, a kukák teljesen üresek, minden az utcán hever. A gyerekeknek játék a kidobott kacatok közötti válogatás. Korábban a kép előterében is házsor állt, de mára széles foghíjak tátonganak az utcákon

FÖLDGÖMB VILÁGLÁTÓ A TRENDFM-EN
CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR.
A RÁDIÓBAN VENDÉGÜNK A TÉMÁRÓL:
KÖRTVÉLYFÁY DINA

TRENDFM 94.2
GAZDASÁGI RÁDIÓ CSOPORT

KORÁBBI MŰSORAINK MEGHALLGATHATÓK:
WWW.TRENDFM.HU

Rendezettebb körülmények

E kisgyerekek itteni viszonyok szerint „jómódban” élnek, ez a ruhájukon is látszik. A házra fából készült, viszonylag új és jól záró ajtót szereltek fel

Nagyon szép szó a tehetséggondozás, mint lehetséges megoldási út a deviáns viselkedési formák elkerülésére, ám először fel kellene ismerni az eddig rejtett képességeket

Éltrevalók az osztályban

A tankönyv címe: Éltrevaló. Szuhánszky lelkész e kötet segítségével tanítja diákjainak az alapvető viselkedési normákat, az együttélés szabályait. Felszereltségében semmivel sem rosszabb ez az iskola, mint a város többi intézménye: akár okostáblán is tanulhatnak a diákok

Kitörési pontok felé

A Mésztelep gettója olyan környezet, ahol tegnap a szomszédban még rokonok, ismerősök éltek, de mára ott már mindent eldőzeroltak. Reménytelen élethelyzet – különösen a gyermekeknek. „Minden mindegy” módjára telnek a napok, felerősödnek a devianciák, kedvelt időtöltés például a bútormaradványok, vagy bármilyen éghető gyűjtogatása.

Ennek általános üzenete, hogy az itt élőknek nincs semmilyen kilépési lehetősége, értelmezhető életperspektívája. „Nagyon szép szó a tehetséggondozás mint lehetséges megoldási út a deviáns viselkedési formák elkerülésére, ám először fel kellene ismerni az eddig rejtett képességeket – jegyzi meg Szuhánszky Gábor. – Inkább a gyakorlás, felzárkóztatás, a velük való együttléte és az egyéni képességek észrevétele adhatna kitörési pontot – úgy, mint az amerikai gettóban a feketék atletizálási és kosárlabdázói képessége, vagy éppen a muzikalitásuk, vagy Brazília esetében a foci. Ezeket a pontokat kell megtalálni, hogy az életre nevelve új reménységet ébresszünk a gyermekekben...”

KÖRTVÉLYFÁY DINA
KULTURÁLIS ÉS KÖZLETTI
TÉMÁKKAL FOGLALKOZÓ
ÚJSÁGÍRÓ

SARUSI ISTVÁN
TUDOMÁNYOS ÉS
KULTURÁLIS TÉMÁKAT
FELDOLGOZÓ, SZABADÚSZÓ
FOTÓS, ÚJSÁGÍRÓ